

FALLES, HAROS, HALHES ET BRANDONS

Materiau pedagogic des Hèstes deth Huec enes Pirenèus

SONS E GESTES ATH TONR DETH HARO

Maleta halhaira

Materiaus pedagogics entara valorizacion deth patrimòni immateriau pirenenc

Activité 6 SONS E GÈSTES ATH TORN DETH HARO

DOMENIS

NATURA E DESVELOPAMENT DURADÍS

LENGÜES

MIEI SOCIAL E CULTURAU

DANÇA E MUSICA

ESPACIS

- EDUCACION ARTISTICA : VISUAU E PLASTICA, MUSICA, CANT E DANÇA

ACTIVITAT

En Comenge e Varossa, era hèsta deth huec deth solstici d'estiu qu'ei sustot ua celebracion collectiva, era de ua comunautat (vesiau), que sie d'un vilatge o d'ua des nòstes vilòtes, que s'amasse en aquera net que mèrque « un abans e un après » en calendari des trebalhs e des dies deth an, tant desempús es nòstes antiquas societats agro-pastoraus, coma ena societat post-industriau de ara, dita « des lésers ».

MATERIAUS

- **MATERIAU QUE CAU**
 - Lector de musica dab entrada USB.
 - Instruments sonòrs o musicaus utilizadi tradicionalment pes oelhèrs e pes vaquèrs :
 - còrnes de vaques, de oelhes o de crabes, carcòlhs de mar... toti d'origina animau ;
 - shiulets e tutes, crambères (còrnes de pèth)... toti d'origina vegetau.
 - Qu'arremarcam que, en dehòra deth carilhon deth campanau, eth metau coma element de produccion sonòra qu'ei hòrabandit deth contèxe dera Sent Joan.
 - Espaci pro gran entà dançar : cort, gimnasi o encara miéllhor, se's pòt hèr dehòra, un prat, era ombreta d'un bòsc, eth cant d'un arriu o d'ua hont d'a on creishen es vegetaus que serveishen entà hèr tutes e shiulets.
- **MATÉRIEL DE LA MALLETTE DU PORTEUR DE FEU**
 - Clau USB dab eth enregistrament des cants e des musiques que cau saber.

OBJECTIUS E CONTENGUTS PEDAGOGICS

▪ COMPÉTENCIES

- Comprénguer e valorizar es elements significatius deth patrimòni artistic deth parçan, d'Occitania e de mès enlà.
- Visualisar çò que signifie era hèsta en sòn debanament, es sues etapes e era sua globalitat.
- Conéguer es vegetaus e es sasons.
- Nocions de securitat ath torn deth huec.

▪ OBJECTIUS PEDAGOGICS

- Connaître les origines des traditions locales.
- Établir des relations et des liens entre les éléments patrimoniaux artistiques qui nous sont proches.
- Identifier, valoriser et respecter les éléments fondamentaux et familiers du patrimoine.
- Apprendre et pratiquer les danses relatives à la fête du feu.

▪ CONTENGUTS PEDAGOGICS

- Es musiques qu'acompanhen es halhes.
- Era dança tradicionau.
- Elements deth patrimòni immateriau.
- Instruments de musica tradicionaus.
- Es hèstes deth huec des Pirenèus.

QUÉ CAU SABER ?

Era preparacion deth har / haro / halhar que's hè a compdar deth mes de mai, que depen des vilatges e dera disponibilitat des actors. Dab ua bona coordinacion entram es partenaris, en ues quantes comunes, es mainatges dera escòla que hèn ua sortida pedagogica tà veir e hè's explicar pes picaires eri-madeishi eth trebalh, es utissi e es gèstes. En tot seguir es instruccions des picaires, contenti de transmèter eth sòn saber-hèr as joenes generacions, es mainatges que pòden tanben hèr bèth halhar petiton.

En pr'amor dera manca de poblacion e dera mecanizacion dera nòsta societat, eth har qu'ei soen quilhat dab un tractor. Non i a cap qu'a Les, ena Val d'Aran, que podem veir, entram era shasclada e era quilhada ua « hèsta abans era hèsta ».

Era musica ath torn deth huec e es sòns instruments

Era amplada deth territòri occitan, daurit e en contact dab ues quantes cultures europèes e dotat, entre d'aves, d'un arric eretatge medievau, non a totun cap d'estandard musicau pan-occitan mès que i trobam ua urosa diversitat de formes e d'expressions, fòrça semblanta ara sua diversitat dialectau en domeni lingüistic (musiques gascona, auvernata, provençau, lemosina, etc). Sus aqueth tèma, que volem demorar ath nòrd des Pirenèus, enes vaths dera Garona, deth Salat e des Nestes.

Ena activitat 5, Prometèu, dera es·hlama ath solelh, qu'avem vist ce quin es òmes amistosèren eth huec. En madeish periòde dera preistòria, qu'avem tanben vist, gràcia ara lampa a grèish dera tuta de las Caus e ath carcòlh de mar voluntariament modificat dera espuga de Marsolans, ce quin es òmes dompdèren es sons.

Eth son qu'ei ua vibracion deth aire. Ena natura, eth vent que n'ei era manifestacion evidentata. Era intervencion de matèries (huelhes des arbes, caüda d'ua pèira, per exemple) que provòque o qu'augmente aqueres vibracions, deth buhet enquiath brut. Era musicologia (estudi dera musica e donc des sons voluntariament produïts entà exprimar sentiments, messatges...) qu'a classat es instruments d'après era faïçon de hèr tremoladís en quate categories.

- Instruments de materiaus sonòrs : entà hèr-les sonar, que cau hèr vibrar eth materiau en qué son hèdi. Es campanes dera glèisa o dera maison comuna, motlades e honudes en bronze, un metal sonader entà aver un arretronís clar e hòrt quan ei trucat dab un batalh de hèr, que son aquesti instruments qu'amassen o qu'infòrmen era gent desempús guaireben mila ans.

- Es instruments de pèth : entà hèr-les sonar que cau hèr tremolar ua membrana, de pèth de bèstia ara origina, plan tibada sus ua caisha d'arresson qu'amplifique eth tremoladís dat per ua o dues bròques. Es tambors de vila qu'acompanhavan era hlaüta de siés traucs.

- Es instruments de còrdes : entà hèr-les sonar, que cau hèr tremolar ua còrda tidaba e amplificar eth tremoladís dab ua caisha d'arresson. Que son es còrdes des violons heregades per un arquet, eth instrument eth mès famós en Comenge e en Aran. Que son tanben es còrdes tibades sus era caisha deth tamborin qu'acompanhe era hlaüta de tres traucs, eth parelh d'instrument privilegiat des actes oficials.

- Es instruments de buhar : entà hèr-les sonar que cau hèr tremolar eth aire contengut en un tudèth, tres elements qu'entren en jòc : era façon de produïr eth termoladís, era forma deth tudèth e era sua longor. Que son toti es shiulets de simpla pèla o de cama crusa, dab es quaus es mainatges an après a fabricà's un instrument ara sua man e sustot de façon empirica es bases dera musica : escotar, produïr e controtlar es sons, acordà's dab d'auti mainatges entà jugar ! Que son es tutes, còrnes e carcòlhs que serveishen de bèth temps a tà comunicar pera montanha dab es tropèths o encara tà hèr hùger es hantaumes ath moment dera halamada deth har. Qu'ei en aquera familha d'instruments, emblematics dera societat agro-pastoral, que trobam es mès arradicadi de toti, conservadi enquiath sègle XX per gèstes e a cada sason arrehèdi, coma era hlaüta d'òs e eth tambor d'aigua de Sant Joan de Toran (Val d'Aran). Era hlaüta d'òs : pr'amor qu'eth son tudèth utilise era conformacion naturala d'un òs dera cama de darrèr d'un anhèth. Orbit des dus costats, que cau limar eth bisèth deth cap prim deth òs e que son es pòts deth musician que heràn un canau d'aire. Que cau hèr siés traucs peth costat que permeten d'interpretar era melodia dera dança, acompanyada peth arritme deth tambor d'aigua. Aquera hèsta que's passave eth dia de Sent Joan, punt mès haut deth passatge deth printemps ath estiu, ath moment de pegar es oelhes qu'amontanhaven.

Fabricar tutes e shiulets, exercicis d'arritme e d'armonia, comprénguer ce quin e's produeish un son.

Ena activitat 2, qu'avem vist es problèmes posadi peth risque d'extincion dera èrba faiera e qu'avem explicat ce perqué volem estauviar era nòsta Angelica (o canavera borda), en utilizar a orde, sonque quauqu'ua precaucion, es comes cruses d'aquera planta invasiva persicària deth Japon (*Reynoutria japonica*).

Eth tudèth o calamèth eth mès simple qu'ei un cilindre orbit as dus caps. Eth un – o autanplan es dus – que pòden èster tapadi. Eth aire que tremole en un tudèth que da un son. Se volem cambiar era hautor d'aqueth son, que cau modificar era longor deth tudèth o alavetz buhar alternativament en dus tudèths de longors diferents, un còp eth un, un còp eth aute.

Eth son deth shiulet o dera hlaüta que's hè en tot encaminar eth buhar tot fin de cap ath bòrd deth tudèth talhat en bisèth.

Entà hèr eth son de tuta, que cau un tudèth orbit as dus caps e talhat ath ras d'un borrom dera cama entà hèr eth bocau. Es pòts que son un shinhau tibats de cap as costats e contra eth bocau e que cau buhar en tot hèr-les tremolar. Entàs efèts d'arritme, que cau tostemp destacar es nòtes en « tutejar », çò que vòu díder en articular eth son [t] [t] [t] [t] dab era lengua cap a haut deth paladar, darrèr des caishines. Qu'ei atau tanben que cau buhar enes carcòlhs, entà hèr sortir un brave bramadís

ACTIVITAT

- **DYNAMIQUES PRÉALABLES À L'ACTIVITÉ**

Recomanam uns dies abans dera activitat de cercar informacion sus bèra cançon tradicionau que cantèssen es pairs-sénhers. Se pòt hèr ua metuda en comun entà alistar guaires ne coneishem e s'encara se canten ena actualitat.

- **PROGRESSION DE L'ACTIVITAT**

Phase de préparation

Calerà dispausar der aparelh de reproduccion de musica.

Phase de réalisation

Cantar e dançar

Es Gascons des Lanes o des Pirenèus qu'an tostemps avut ua reputacion de cantaires e de dançaires, dab un hons de tradicions locals de poèmes cantadi pes pastors, mès tanben pes letrats e era noblessa ath sègle XVI ; puish, dab es pastorales baròques es dus sègles après. Coma entàs huecs de Sent Joan, era grana sagnada dera Prumèra guèrra mondial que hoc mortau entara transmission deth nòste patrimòni immateriau. Desempús dues generacions, que percebem ua arrevicolada, bèthcòp asardosa, bèthcòp estrambordanta, de fòrces practiques mès eth contèxte qu'a cambiat e es referents que desapareishen pòc a pòc. Era lengua occitana, qu'ei as arraits, ara hont e qu'ei eth ciment de tota aquera cultura e patrimòni, qu'ei ara plan miaçada. Que hèm atau aqueth constat fòrça preocupant : era nòsta lengua occitana qu'ei venguda ua lengua quantitativament mès cantada que non pas parlada.

Era cançon era mès coneguda de tot eth espaci occitan, dab estròfes que càmbien per quauques parçans, aquera que s'enten tàs partides d'arrugbí o de football, aquera que hè ofici « d'imne nacionau » e que's cante entàs granes ocasions, qu'ei Se canta o Aqueras montanhas. Qu'ei plan soent espontanèament lançada pes qu'assisten ara cremada deth halhar.

Aqueras montanhas (version comengesa)

Devath ma finèstra,

I a un auderon.

Tota era net, canta,

Canta sa cançon.

Se canta, que cante.

Canta per jo.

Canta per ma mia

Qu'ei ath luenh de jo.

Aqueras montanhas,

Que tan hautas son,

M'empachan de véder

Mas amors on son.

Aqueras montanhas

Que s'abaisharàn

E mas amoretas

Se raproisharàn.

Montanhes araneses (imne oficiau dera Val d'Aran)

Aqueres montanhes

Que tan nautes son,

M'empèishen de véder

Mèns amors a o son.

Nautes, se son nautes,

Ja s'abaisharàn

E es mies amoretes

Que s'aproparàn.

Montanhes araneses

A on es pastors

Es hònts regalades

Tròben e jordons.

Se cantes perquè cantes,

Cantes pas per jo.

Cantes per ma hilha,

Que non ei près de jo

Montanhes coronades,

Tot er an de nhèu,

Tan nautes e bères

Que vos pune eth cèu.

Montanhes araneses,
Pientades de rius,
De totes grandeses
Vos adorne Diu.

Nòsti amors veiguéretz
Com rosèr florir,
Volem com es pares,
Guardant-vos morir.

Entara dança ath torn deth huec, era mès importanta, era prumèra e era qu'ei indispensabla ara hèsta, qu'ei era ronda des halhaires. S'eth har ei quilhat ath miei d'un espaci large e planèr, qu'ei era mès bona situacion entà un eishampladís dera ronda. Es portaires de halhes que's trobaràn un pas entà dehòra d'un cèrcle qu'a eth har coma centre, dab un arrai leugèrament superior ara hautor deth har. Eth public que s'estarà tostemp au mens a tres mèstres d'aqueth cèrcle, entara securitat de toti.

Es halhaires que's desplaçaràn en sens des agulhes d'un arrelòtge, en tot ténguer era halha ena man dreita, e que la heràn tornejat tostemp deth madeish costat. Atau, en cas de dangèr o d'ua maishanta manòbra, que poirà lançar era halha a risque de cap ath miei deth cèrcle, ath pè deth har ja halamat, aquíu on non i deu aver arrés. Tostemp pr'amor dera securitat, es halhaires qu'an de guardar enter eri ua distança au mens egau a dus còps era longor dera sua halha.

Qu'ei recomandat de hèr exercicis en tot manejar era halha non-halamada, bèths dies ath devant, en tot jogar a hèr-la tornejat, entà acostumà's as gèstes e as materiaus, entà treballar era coordinacion dab es partenaris... Ua darrèra repeticion, era vrespada dera hèsta, qu'ei tostemp utila e rasseguranta. Se tot e's passe coma cau, eth ensemble que formarà un bèth cèrcle d'arròdes de huec que viraràn coma astres ath torn deth solelh, arrepresentat peth har.

Cants a dançar o dançes cantades

En ua societat rurala encara non mecanizada mès dab ua man d'òbra nombrosa, fòrça trebalhs que's hèven en corvades qu'amassaven es vesins, cada maison a torn de vegada, en un sistèma d'enterajuda e de contrapartides. En montanha, es ivèrns arrigorosi qu'amassaven tanben es vesins entà velhades en cornèr deth huec, cada-un dab eth sòn obratge, des mès joeni as mès vielhi. Que s'acabave guaireben tostemp en tot minjar un petit quauquarren e que lançaven bèths cants o bères dances. Es musiciens professionaus qu'èren pòqui e cari mès eth monde que sabien e qu'aimaven cantar. Un o dus cantaires, un utís o un ustensile deth menatge o dera codina entà mercar eth arritme dera dança e ja n'i avie pro. Es cants a dançar que son soen composadi d'estròfes arredoblades (bis) qu'ajuden era respiracion des cantaires. Atau, que's cree un dialòg cantaires-dançaires, basat sus era repeticion alternada des frases o des estròfes.

Eth rondèu de Roseta e deth haure que n'ei un bon exemple, coma tanti n'i a. Que figure en ua edicion de 2003 deth Conselh Generau d'Aran, Repertòri musicau aranés - Dances, cançons, nadalets e imne aranesi, ara iniciativa deth Departament d'Ensenhament dera Generalitat de Catalonha - Institut de Sciences dera Educacion dera Universitat de Lleida, laguens d'un seminari de formacion especiau, e coordinat pera professora de musica Lúcia Mas Garcia, conselhada per Angelina Cases Andreu.

Te vòs maridar, Roseta ?

Rondèu tradicionau de Gasconha, popular en Aran.

PARTICION MUSICAU (p. 70)

- Te vòs maridar Roseta ? Ròsa te vòs maridar ? (bis)

Ròsa te vòs maridar ?

Rigodondon-laderideta

Rigadondon-laraderidà !

- Pas damb tu, non mossur haure, (bis)

Eth hèr me haries tustar...

Rigodondon-laderideta

Rigadondon-laraderidà !

- Creigues pas amiga mia, (bis)

È vailets entà ajudar-me.

Rigodondon-laderideta

Rigadondon-laraderidà !

En tot alugar era harga, (bis)

Se bruslèc eth devantau.

Rigodondon-laderideta

Rigadondon-laraderidà !

- Plores pas, amiga mia,(bis)

Te'n cromparè un de nau !

Rigodondon-laderideta

Rigadondon-laraderidà !

Ei deman hèira a Leitora, (bis)

Dissabte, n'ei en Condom.

Rigodondon-laderideta

Rigadondon-laraderidà !

È corrut mercats e hèires, (bis)

Sense trobar un aute atau.

Rigodondon-laderideta

Rigadondon-laraderidà !

Pas sonque un hèt de coton, (bis)

Que t'aurie anat fòrça mau.

Rigodondon-laderideta

Rigadondon-laraderidà !

Eth rondèu qu'ei era dança que caracteriza eth mès era Gasconha. Qu'ei fòrça ancian e que's dance de faïçon collectiva. Qu'avem documents deth sègle XII que descriuen es dances collectives en cèrcles orbits o barrats. Mès qu'ei ath sègle XVI que s'esplandeish per tota era Gasconha e qu'ei dançat enquiàs nòsti dies. Que trobam dues fòrmes de rondèus.

- Dança en cadia longa, dab tanti dançaires que's volhe, en tot alternar òme-hemna, e que's pòt formalament aproishar d'ua dança en cèrcle se i a pro de participants.

- Dança en cadies cortas orbides de 4-8 ou 5-7 personas. Demèste es variantes locaus, que s'a vist cadies cortas a desplaçà's en tot formar coma arrais d'ua arròda en gran cèrcle format peth ensemble des dançaires.

Es passi de dança

- Pas de rondèu en cadia longa : que cau començar dab era cama esquèrra. Que hèm dus passi de pòlca simple en tot avançar ; arrestadi, que hèm un saut sus es dus pès ; ara seguida, que lhevam era cama dreita ath madeish temps que sautam sus era cama esquèrra ; entà acabar, que hèm tres passi entà darrèr (dreita- esquèrra-dreita).

- Pas en rondèu en cadia corta orbida : que cau començar dab era cama esquèrra. En tot avançar, que hèm un pas de pòlca simple e un pas corrut (tres petiti passi en tot córrer) ; arrestadis que cau hèr un saut sus es dus pès ; ara seguida, que lhevam era cama dreita ath madeish temps que sautam sus era cama esquèrra ; entà acabar, que hèm tres passi entà darrèr (dreita- esquèrra-dreita).

Posicion inicial (p. 73)

Rondèu de cadia longa : que hèm ua cadia de fòrma de miei-circulària, òmes-hemnes alternats que's tenguen pes mans.

Moviment (p. 74-75)

- Prumèra figura : mercar eth arritme dera musica en tot lhear e baishar es braci.
- Dusau figura : qu'avançam en pas de rondèu, en tot acompanyar es moviments deth còs (tà devant e tà darrèr), enquià formar un cèrcle.
- Tresau figura : que hèm çò de madeish, en tot formar gropes de quate o de dues persones, segont eth nombre de dançaires.
- Quatau figura : que mos plaçam eth a un darrèr eth aute (eth gojat devant), en tot formar un cèrcle. Que hèm eth pas de rondèu, dab era varianta de qué en tot lhear era cama que virem entà dreita, en tot hèr un torn complet.

ÉVALUATION

Proposicion d'evaluacion deth materiau curriculari dera competència

<http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/primaria/primartistic>.

En tot partir d'un element deth patrimòni artistic, eth huec, elaborar un dossièr on arrecuelheram es elements deth patrimòni artistic (musica-cant-dança, mès tanben arts plastiques e grafiques) deth nòste environament, des Pirenèus e de mès enlà.

Aqueth dossièr que deu conténguer e arrepresentar eth huec coma element principau de diferentes manifestacions culturaus : hèstes, tradicions, imatges, dances, enregistraments sonòrs e/o audiovisuaus, vestits e objèctes, entre d'auti. En Gasconha que trobam encara diferentes hèstes o manifestacions artistiques e culturaus qu'an eth huec coma element comun : es processions dab halhes des hestacions dera parròquia o des passacarrères civius dera comuna, es hèstes deth solstici d'ivèrn dab era soca de Nadau, entàs qu'an encara ua tumeneja, era Torrèla de Capberton, es halhes de Shalòssa... Eth Carnaval que s'acabe tanben pera cremacion deth arrei condemnat. Citem encara es hèstes deth solstici d'estiu deth Savés e d'Armanhac e eth huec de Sent Joan devant era catedral de Vasatz... Que podem tanben parlar des huecs d'artifici que claven es bals populars des vacances, quan non i eth toro de fuego, d'origina navarresa, qu'apareish ath miei deth hestaires, enes viles deth Baish Ador e en d'autes comunes de Gasconha. Non desbremem cap tanpòc es hèstes de familha, dab era còca d'aniversari que va tostemp dab es candeletes ritaument buhades.

Pendent un temps determinat, toti es mainatges qu'an d'amassar elements de patrimòni gessudi dera activitat escolara, dera sua pròpia experiència o des sues arrecèrques. Laguens aqueth dossièr, qu'an de cuélher objècti, documents fotografiques, dessenh, escriuts e/o audiòs, entà podé'n hèr ua seleccion, comparason e estudi. Entà qu'aqueth arrecuelh e sie un dossièr d'aprentissatge, cada escolan que deu causir quini son es materiaus que i cau hicar laguens. Que deven èster es que l'i an aportat eth mès d'ensenhaments. Es arrasons dera sua seleccion tanben qu'an d'èster arrentengudes. Après, que'u calerà ordenar es materiaus entà dar-les un sens, en diferentes categories que pòden arrespóner ad aqueres questions :

- Qu'arrepresente o simbolize eth huec enes diferentes hèstes ?
- Quau ei eth ròtle que ten eth huec en cada manifestacion ?
- De quina faïçon o davath quina forma apareish eth huec enes diferentes hèstes ?
- Quala ei era istòria des manifestacions hestives deth patrimòni culturau ?

En aqueth dossièr d'aprentissatge, que i son tanben conservadi es prumèrs trebalhs personaus, es brolhons, es dessens e es versions melhorades, dab es contribucions des camarades de classa o deth professor.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Eth còrpus des dossièrs d'aprentissatge que poirie alimentar ua exposicion de trebalhs de fin de cicle, orbida as parents e familièrs, en acòrd dab es professors, era comuna e es parents. Era data de fin de cors, ath printemps, que coincideish tostemps dab ara temporada de Sent Joan !

Era Quilha deth haro

- <https://www.youtube.com/watch?v=gdm-sbJv-Bs><https://www.youtube.com/watch?v=FijAa8SwFAU>
- Era Crema deth haro (Les)
<https://www.youtube.com/watch?v=BUayMhHboJE>
- Inventar un lenguatge codificat entram es gafets, a partir de tutes e shiulets e des còrnes.
- Arreconéguer es plantes utilizades e es bèsties que dan es còrnes.

Bibliografia

- Català Roca, P. i Isus, E. (2011). Isil i les falles. Barcelona: Rafael Dalmau.
- Farras, F., Fàbregas, X., Isus, E. i Coll, J. (1987). Aquesta nit encenem falles. Tremp: Centre d'Estudis del Pallars.
- Pedrals, X. (2007). Ancestral, màgica, única. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Pedrals, X. i Escobet, M. (2017). Fia-faia.
- La festa de falles nadalenca. Bagà-St. Julià de Cerdanyola: Farrell.
- Riart, O. i Jordà, S. (2016). Les falles del Pirineu. L'Alta Ribagorça i el Pallars Sobirà. Lleida: Pagès editors.
- Ricart, S. i Farré, X. (2012). Foc al faro, la festa de les falles al Pirineu. Taüll: AlpinArt.
- Ferré (Jean-Paul) et Ménétrier-Mercadal (Bernat), Era Sent Joan. Comminges et Barousse, Eth Ostau Comengés, 2018.
- Fauré (Matieu) et Ménétrier-Mercadal (Bernat), Entà Sent Joan, era dalha ena man, fenaison et pastoralisme dans les Pyrénées Centrales, Eth Ostau Comengés, 2019.
- Siti internet deth Ostau Comengés : <https://www.ostaucomenges.org/har.php?lang=fr>

Premsa

- Fia-faia Pedrals, X. "La fia-faia, una festa molt especial que cal mantenir viva", Regió 7, monogràfic "Nadal 1993", dissabte, 24/12/1993, p.4-10.
- Pedrals, X. "La fia-faia: autenticitat i futur", El Berguedà setmanal, suplement al diari Regió 7, dissabte 24/11/2001, p. 14.
- Pedrals, X. "Retorn a les arrels de la Fia-faia", Monogràfic de Nadal, Regió 7, dissabte 22/12/2001, p.50.
- Pedrals, X. "La Fia-faia", El Berguedà Setmanal, suplement al diari Regió 7, dissabte, 20/12/2003, p. 13.
- Fauré (Mathieu), "La fête du solstice d'été en Comminges et Barousse (2015-2020). Où en sommes-nous ?" in Revue de Comminges et des Pyrénées Centrales, tome CXXXVI, n°2, 2020.

Videos

- Escola Folk del Pirineu <https://materialscolafolk.tradicionarius.cat/inici/les-festes-del-foc-al-pirineu/v%C3%ADdeos>

- Candidature UNESCO <https://vimeo.com/118785561>
- Falles de Boí <https://www.youtube.com/watch?v=DThyUqiU9HU>
- Falles de la vallée de Taüll <https://www.youtube.com/watch?v=b-ixpJFnrS8>
- Falles d'Andorre <https://www.youtube.com/watch?v=GhmiEWOXdLQ>
- Falles des Pyrénées <https://www.youtube.com/watch?v=tOrUHWmFjZo>
- Youtube Eth Ostau Comengés <https://www.youtube.com/channel/UCYUfHWSxU6jWNanSQbgRyww/videos>
- Conferència deth Ostau Comengés (2020, 14 episodis) Perqué aquera conferència ? <https://www.youtube.com/watch?v=xjnFNzs3eWU>
- Es origines https://www.youtube.com/watch?v=zUeg_RWHmqk

- Eth classament UNESCO
<https://www.youtube.com/watch?v=GA5Xtu6ZTq0>
- Territori e tipologia deth har
<https://www.youtube.com/watch?v=eiFCIO9yFg4>
- Preparacion deth har
<https://www.youtube.com/watch?v=aKNArEEKoF8>
- Es halhes
<https://www.youtube.com/watch?v=sPoYiQRiV90&t=137s>
- Era hèsta
<https://www.youtube.com/watch?v=LVVxf-J-Oto>
- Era net de Sent Joan
<https://www.youtube.com/watch?v=Lhi14OYaEbY>
- Magia e poders <https://www.youtube.com/watch?v=sPoYiQRiV90&t=137s>
- Rites pastoraus
<https://www.youtube.com/watch?v=2oDAJd0U2yA>
- Es nòstes problematiques https://www.youtube.com/watch?v=u-dl_WBzea8
- Es nòstes accions <https://www.youtube.com/watch?v=elfNRUIjB5U>
- Sent Joan en temps de pandemia
<https://www.youtube.com/watch?v=WFMffboMECI&t=7s>
- Es perspectives <https://www.youtube.com/watch?v=F9hONRf6Qog&t=210s>

Particions

- Pellejero, C. i Español, M.ª Dolores (1988). *Música d'Aran*. Conselh Comarcau dera Val d'Aran.

<https://unidisc.csuc.cat/index.php/s/R1MG7aUz8Dy2o0K>